

sect. 2, rat. 9, qua probat essentialem dependentiam causarum secundarum a prima in agendo; et idem docent Copulata Conimbricensia, lib. 2 Physic., c. 7, q. 15, art. 2. Tum etiam quia non est voluntarium, nec præter physicam et naturalem rationem, quod causa prima juvet causas secundas, et suppleat defectus earum in his rebus in quibus ipsæ videntur deficere; in præsentem autem videtur eis deficere modus quo determinari possint ad quosdam effectus singulares potius quam ad alios. De qua re iterum infra, disputando de causis. Nunc igitur juxta illam sententiam consequenter dicendum est, Deum determinasse concursum suum cum causis secundis, semper ad novos et distinctos effectus producendos, non vero ad producendum iterum effectum, qui prius fuit, et jam esse desiit.

8. Sed inquiretur merito ab hujus sententiæ auctoribus, unde constet, causam primam hoc modo concursum suum determinasse; aut enim hoc erat aliquo modo debitum ipsis causis secundis, seu fundatum in connaturali modo agendi earum, vel est ex sola voluntate Dei, sicut quod determinetur productio ad hoc individuum potius quam ad aliud. Si dicatur hoc secundum, cum talis voluntas Dei revelatione non habeatur, incerta prorsus res erit, cum ratione ostendi non possit, neque ex aliquibus principiis naturalibus deduci. Si vero dicatur primum, ergo primaria et quasi ultima ratio hujus determinationis non est ex divina voluntate, sed ex natura causarum proximarum; et hoc est quod inquirimus, quo modo in natura causæ proximæ possit hoc fundari. Maxime si non fundatur in illa determinatio ad hunc numero effectum producendum, potius quam ad alium.

9. Propter hoc dicere posset aliquis, causas secundas et finitas semel tantum (ut ita dicam) continere in virtute sua quemlibet singularem effectum, et ideo postquam talis causa semel aliquem effectum produxit, non relinqui in ea virtutem ad producendum iterum illum effectum, neque ad iterandam actionem per quam illum produxit, quia per primam productionem veluti exhausta est ejus virtus, quatenus ad talem numero effectum terminari potest. Sed hoc est gratis et sine probatione dictum, et intelligi etiam non potest; nam virtus activa per se, et quatenus talis est, non operatur per aliquam sui diminutionem vel immutationem, sed per immutationem vel productionem alterius. Unde tam

integra et perfecta manet efficacia ejus, ac si nihil produxisset; ergo ex vi productionis semel factæ non manet impotens ad eandem iterum atque iterum faciendam, si aliunde non est repugnantia ex parte ipsius effectus. Hac enim ratione, quælibet potentia activa, quantumvis finita, potest successive agere in infinitum, si integra perseveret in suo esse; quia manet etiam integra in efficacia sua, et ex parte effectus illa successio, vel multiplicatio in infinitum non repugnat; ergo idem erit quoad reproductionem ejusdem effectus, si ex parte ejus non est repugnantia. Quod ideo dico, quia, postquam semel res producta est, et in esse permanet, non potest iterum ab agente produci, quamvis integra maneat ejus virtus activa, quia ex parte effectus repugnat, saltem ex natura rei. Quod vero id, quod non est, fiat, ex parte ipsius repugnare non potest, etiam si antea fuerit. Quid enim hoc obstare potest ut iterum fiat, si jam non est? Cum jam tantumdem distet ab esse, ac si nunquam fuisset. Ergo si aliunde virtus activa manet integra, non potest ex inefficacia ejus ratio hujus necessitatis sumi.

10. Addi ergo tandem potest, agentia naturalia, quamvis ex se habeant virtutem quasi generalem et indifferentem ad plura individua ejusdem speciei, tamen ex se postulare certum modum et ordinem in usu et exercitio talis virtutis, ita ut natura determinata sit ad agendum hic et nunc in tali subjecto tale individuum, et post illud aliud, et post hoc alterum, et sic de reliquis; nam ipsamet natura postulare videtur hanc determinationem, et ordinem, ne in se involvat quamdam perplexitatem et confusionem. Hinc ergo provenit, ut nunquam in agendo ad eundem effectum redeat, sed semper novum producat. Quem modum dicendi in loco prædicto elegi, quia in re obscura et difficili nihil occurrit quod omnino satisfaceret, neque nunc etiam sese offert; imo, hoc ipsum quod naturæ talium agentium tribuitur, non videtur posse satis fundari aut explicari; nam cum naturalis vis agendi sit ex se simplex et eadem omnino, non apparet quomodo in illa possit fundari hæc naturalis determinatio, aut unde constare possit. Nec circumstantiæ extrinsecæ ut sic ad hoc juvare possunt, ut supra ostensum est de tempore; et est omnino eadem ratio de loco, quatenus dicit extrinsecam superficiem vel habitudinem ad extrinseca corpora. Fatendum ergo est, vel hoc pendere ex sola divina voluntate; vel, si aliquam habet

causam naturalem, nobis esse occultam, et ad summum dici posse, cum hæc virtutes naturales ad multiplicationem individuorum ordinentur, eamque naturaliter intendunt, esse magis consentaneum naturis eorum, ut semper concursum recipiant ad novos effectus. Hac enim de causa, non solum in Dei voluntate, sed in ipsis etiam naturis rerum fundatum est, quod in hominum generationibus semper novæ animæ producantur, et non uniantur iterum corporibus, quæ semel jam creatæ et separatæ existunt.

DISPUTATIO VI.

DE UNITATE FORMALI ET UNIVERSALI.

Post unitatem individuum seu numeralem, dicendum est de formali, et consequenter de universali, quæ numerali quodammodo opponitur; nam hæc includit incommunicabilitatem respectu inferiorum, illa vero intrinsece requirit naturam multis inferioribus communicabilem. De his ergo formali et universali unitatibus videndum imprimis est, an sint aliquo modo reales, et an sint diversæ unitates, vel in unam aliquo modo incidant. Item, quotuplex unaquæque sit, et quod sit in rebus uniuscujusque principium; ac denique quomodo et per quam operationem intellectus consummetur.

SECTIO I.

Utrum sit in rebus aliqua unitas formalis distincta a numerali, et minor illa.

1. *Dubitandi utrinque ratio.* — Ratio dubitandi est, quia dictum est in præcedente disputatione, omnes res, quæ sunt in mundo, esse individuas, ita ut repugnet esse in rebus aliquod verum ens, quod individuum et singulare non sit; ergo neque esse potest in rebus aliqua unitas vera et realis præter numericam, seu individualement unitatem. In contrarium autem est, quia unum nihil aliud est quam ens indivisum, ut Aristoteles ait, 4 Metaph., text. 3, et lib. 10, text. 2; sed præter indivisionem numericam individualement, quæ materialis dicitur, datur in rebus indivisio essentialis seu formalis, quo modo plures homines, verbi gratia, quamvis materialiter seu numero distincti sint, sunt tamen ejusdem essentialis et naturæ; ergo præter unitatem numericam datur in rebus unitas formalis.

In quo auctores conveniant, vel dissentiant.

2. In hac re Thomistæ et Scotistæ conveniunt, docentes dari in rebus formalem unitatem aliquo modo distinctam a numerali. Ita Scotus, in 2, dist. 3, quæst. 1, et 7 Metaphys., quæst. 10; et ibi Anton. And., quæst. 17; et Cajetan., de Ente et essentia, c. 4, quæst. 6; et Soncin., 7 Metaph., quæst. 4, dicit, naturam consideratam secundum se, id est ut præscindit ab esse quod habet in individuis, vel per intellectum, habere aliquam unitatem; et idem sentit Javell., lib. 8 Metaph., quæst. 13; imo D. Thom. videtur aperte hanc sententiam docere, opusc. de Natura generis, c. 7, quod non potest esse verum, nisi de unitate formali, quia individualis esse non potest, cum dicatur natura sic sumpta præscindere ab esse individuorum. Sed in modo explicandi hanc unitatem formalem dissentiunt prædicti auctores; videtur autem differentia in duobus potissimum consistere. Primum, in hoc quod Scotus hanc unitatem formalem, seu naturam ipsam, ut formaliter unam, censet esse formaliter et ex natura rei distinctam ab unitate seu differentia individuali. Alii vero existimant solum distingui ratione; quorum sententia nobis magis probatur, ut disput. præcedente, sect. 2, tractatum est, et in sequentibus sectionibus iterum attingemus. Secundo, differunt in hoc quod Scotus non censet, unitatem hanc formalem, seu naturam prout habentem hanc unitatem formalem, multiplicari numero in ipsis individuis, sed omnia individua ejusdem naturæ habere unam et eandem formalem unitatem, unam (inquam) non tantum ratione, sed re ipsa, seu naturam, prout in re ipsa existit in multis individuis, habere unicam formalem unitatem. Alii vero existimant in singulis individuis habere naturam formalem unitatem ratione distinctam a numerali, hanc vero multiplicari in individuis cum unitatibus individualibus, et consequenter non esse unitatem aliquam, quæ secundum veram unitatem realem eadem sit in multis individuis, sed solum secundum quamdam convenientiam vel similitudinem. Et in hoc etiam puncto hæc posterior sententia magis probatur, quamvis aliqui existiment differentiam esse in modo loquendi; nam, quod Thomistæ vocant distinctionem rationis, Scotus et alii vocant formalem; et quod illi appellant convenientiam, vel similitudinem, Scotus vocat unitatem; sed quidquid sit de hujus vel illius

auctoris intentione, non satis explicuimus quænam sit distinctio ex natura rei, quam negamus intervenire inter individuum et communem essentiam; negamus enim omnem distinctionem, quæ in re ipsa quovis modo actu esse possit ante mentis functionem. Atque eodem sensu, et proportionali ratione loquendum est nobis de unitate, quæ distinctioni opponitur, cum quærimus an natura vel secundum se, vel in re ipsa, secluso omni actu intellectus, talem habeat unitatem formalem, quæ sit vera et realis unitas, ut eandem omnino habeat et retineat in omnibus individuis.

Fundamenta prioris sententiæ.

3. *Primum.*—Ut autem veritas melius explicetur, aliquo modo suadenda est Scoti opinio. Primo, quia Aristoteles, 5 Metaph., text. 8 et 12, inter modos unius ponit unitatem speciei et generis, quatenus aliquo modo unitates reales sunt; nam ibi non erat sermo de intentionibus rationis, sed de unitate, quæ est passio entis, quam necesse est esse aliquo modo realem; unitas autem speciei et generis potest maxime esse realis propter unitatem formalem. Unde 7 Metaph., text. 51, ait idem Aristot., eandem esse rationem animalis in omnibus speciebus; et 2 de Anim., text. 88, ait eandem esse naturam diaphaneitatis in aere et in aqua.

4. *Secundum.*—Secundo ratione sumpta ex D. Thom. supra, quia natura humana, quæ in Petro et Paulo existit, unica et propriissima definitione potest definiri, ut per se notum est; ergo ut sic, habet aliquam unitatem; sed non habet illam per intellectum; ergo ex se; ergo est vera et realis unitas. Prima consequentia constat, quia nihil definiri potest nisi quatenus unum est, teste Aristotele, 4 Metaph., text. 10, 7 Metaph., text. 13. Minor probatur, quia natura non habet ab intellectu quod sit definibilis, sed ex se; ergo neque ab intellectu habet illam unitatem quæ ad definitionem necessaria est; omne autem id, quod convenit naturæ, et non per intellectum, est reale, vel positivum, vel per modum privationis, quod satis est ad unitatem, quæ in privatione formaliter consistit.

5. *Tertium.*—*Objectio dissolvitur.*—Unde argumentor tertio, quia unitas consistit in indivisione; sed natura humana ex se habet formalem indivisionem; ergo ex se habet unitatem formalem. Minor patet, quia humana natura ex se non habet divisionem for-

malem; quia, si ex se illam haberet, ubique et semper illam haberet, nec posset sine illa concipi; concipitur autem optime sine tali divisione; ergo ex se non habet illam; ergo ex se habet indivisionem; quia indivisio nihil aliud est quam carentia divisionis. Neque enim satisfacere videtur quod frequenter dicere solent Thomistæ, naturam ex se negative esse unam et indivisam, quia ex se non habet quod sit divisa et multiplex, tamen ex se non esse positive unam vel indivisam. Videtur enim in hac distinctione involvi repugnantia; quia nihil est positive unum, sed negative, nec indivisio ut sic potest alicui aliter convenire quam per negationem divisionis; ergo si ex se habet hanc negationem divisionis, ex se habet indivisionem; ergo et unitatem, quæ in indivisione consistit. Et confirmatur ac declaratur, nam, si ex se habet negationem divisionis, ergo repugnat illi divisio; quia id, quod ex se convenit naturæ, est inseparabile ab illa, et ideo contradictorium ejus semper illi repugnat; ergo carentia divisionis intrinsece illi convenit, et consequenter positive convenit, quantum convenire potest ratione fundamenti. Dicitur fortasse, naturam ex se, nec divisionem, nec non divisionem formalem convenire, sed esse quodammodo indifferentem ad utrumque, sicut superficies ex se neque alba est, neque non alba, sed negative tantum potest dici non esse alba. Quo sensu videtur intelligenda illa communis responsio, quod indivisio, seu negatio divisionis, non convenit naturæ ex se positive, sed negative; hi enim termini non cadunt super indivisionem, sed super hoc, quod est *de se convenire*, ita ut sensus sit, naturam non postulare ex se divisionem, neque etiam ex se postulare divisionis carentiam vel unitatem. Hoc enim sensu recte potest negatio interdum convenire alicui ex se positive, interdum negative, nam carentia rationalitatis animali ut sic convenit ex se negative, bruto autem convenit ex se positive, quia ita convenit, ut positiva forma opposita illi repugnet. Sed contra hoc insto, nam etiam in hoc sensu videtur natura ex se positive indivisa formaliter, nam ita habet ex se negationem divisionis, ut omnino repugnet illi divisio formalis; quanquam enim in individuis materialiter dividatur, non tamen formaliter, quia formaliter dividi nihil aliud est quam dividi essentialiter; homo autem, verbi gratia, essentialiter dividi non potest, quamvis materialiter dividatur in plura individua.

6. Unde argumentor quarto, quia natura humana, verbi gratia, de se ac positive est ens; ergo de se et positive (in sensu dicto) habet aliquam unitatem; et non materialem, seu individualem, ut supra late probatum est, et est per se notum, quia alias non posset multiplicari numero, imo nec vere concipi sine unitate numerali; ergo saltem formalem, quia non potest aliud medium excogitari. Primum antecedens manifestum est, quia ens intrinsece et essentialiter convenit non tantum rebus singularibus, sed etiam naturis, quæ a nobis universaliter concipiuntur; nam illæ nec sunt omnino nihil, neque ex se sunt plura entia individua, quia non includunt proprias singularitates, seu principia individuantia, sed solum essentialia principia; ergo unaquæque natura ex se, neque est plura entia, neque omnino nihil, sed ens reale, et consequenter unum quid aliquo modo, quia ad omne ens consequitur aliqua unitas. Et confirmatur, quia natura humana et equina, ex se, et seclusis omnibus individuantibus principis, sunt plures et distinctæ realiter et essentialiter; ergo unaquæque earum ex se est una formaliter et essentialiter, nam multitudo supponit unitates, et divisio ab aliis supponit indivisionem in se.

7. Atque ex his ulterius concludi potest hanc unitatem formalem esse communem omnibus rebus individuis, quibus natura, quæ dicitur formaliter una, communis est; quia non potest natura esse communis, nisi unitate ejus communis sit. Item, quia hæc unitas formalis non habet per quid dividatur in plures unitates. Aut enim dividitur in plures unitates formales: et hoc non, quia de ratione ejus est ut sit formaliter indivisa, et in hoc consistit ejus unitas. Aut dividitur in plures unitates materiales et individuas: et sic non dividitur ipsa unitas formalis ut sic, sed communicatur multis, quod intendimus. Tandem, quia alias non posset distingui in ipsis individuis unitas formalis et individualis; in quo enim distinguerentur, si ambæ multiplicarentur? Nam, quidquid hoc modo multiplicatur, individuum est.

Vera sententia confirmatur.

8. Ut vero contrariam et veram sententiam explicemus, dicendum est primo, dari in rebus unitatem formalem per se convenientem unicuique essentiæ seu naturæ. In hoc omnes conveniunt, et hoc probant argumenta facta in favorem Scoti. Item, quia, cum

unitas dicat carentiam divisionis, quot sunt divisionum genera, tot poterunt esse unitatum; sed in rebus est divisio materialis et formalis, seu entitativa et essentialis; ergo similiter erit unitas formalis præter materialem. Tandem quodlibet individuum, verbi gratia, Petrus, non solum est unus numero, sed etiam est unus essentialiter; et utramque unitatem habet in re ipsa, et non per mentis cogitationem; nam, sicut a parte rei caret divisione numerali, ita etiam caret divisione essentiali, sive specifica, sive generica; unitas autem formalis nihil aliud est, quam unitas essentialis; ergo.

9. *Unitas formalis a singulari per rationem distincta.*—Secundo dicendum est, hanc unitatem formalem ratione saltem distingui ab unitate individuali. Hoc etiam probant argumenta pro Scoto facta. Et patet breviter, quia natura communis est aliquo modo, saltem ratione, distincta ab individuis, et ut sic distincta, non habet unitatem individualem, retinet autem unitatem formalem; differunt ergo hæc unitates saltem ratione. Item unitas individualis non convenit essentiæ communi per seipsam, sed oportet intelligere aliquid additum, saltem ratione distinctum, quo illa essentia communis individua fiat; unitas autem formalis per se immediate convenit ipsi essentiæ communi absque ullo addito etiam secundum rationem. Tandem hæc ratione non potest intelligi essentia, quin illam comitetur hæc unitas formalis, a qua omnino præscindi non potest, cum tamen possit præscindi ab unitate individuali; sunt ergo hæc unitates ratione distinctæ, ad eum modum quo in re individua distinguitur essentia, ut essentia, et ut talis individua ac singularis entitas.

10. *Non distinguitur ex natura rei.*—Unde dico tertio: hæc unitates non distinguuntur a parte rei, seu ex natura rei. Hæc conclusio sequitur ex dictis præcedente disputatione. Et probatur, quia essentia communis et entitas singularis non distinguuntur ex natura rei, sed ratione tantum; ergo, neque unitas formalis et individua possunt ex natura rei distingui, sed ratione tantum. Præterea natura ipsa, licet a nobis secundum se considerari possit, id est, secundum ea quæ illi ex se conveniunt, ut ratione præscinditur ab individuis, tamen hujusmodi natura non est verum ens reale, nisi in individuis, quia, *destructis primis substantiis, impossibile est aliquid remanere*, ut dixit Arist., in cap. de Sub-

stantia, quia extra individua nihil potest habere existentiam realem, sine qua nullum esse potest verum ens reale, vel actu, vel potentia, juxta superius dicta de ente; natura ergo secundum se non habet realitatem, nisi in individuis; ergo neque unitatem veram et realem habere potest, nisi in individuis; ergo nec potest habere unitatem formalem, quæ in re ipsa sit ex natura rei distincta a singulari unitate uniuscujusque individui. Patet hæc ultima consequentia, quia quicquid est in re individua intrinsecum et essentialiter illi, non distinguitur ex natura rei ab illa.

11. *Unitas formalis prout in re existit, incommunicabilis est.* — Ex his concluditur quarto hanc unitatem formalem, prout existit in rebus ante omnem operationem intellectus, non esse communem multis individuis, sed tot multiplicari unitates formales, quot sunt individua. Probatur primo, quia hæc unitas formalis comitatur naturam secundum se; sed in re non est aliqua natura communis, sed tot multiplicatur naturæ et essentiæ, quot sunt individua, ut ex supra dictis patet, et dicemus iterum in sequentibus; ergo idem est dicendum de unitate formali, quæ est veluti intrinseca et transcendentalis proprietas talis naturæ; et ideo se mutuo consequuntur, et, multiplicato uno, multiplicatur alterum, juxta doctrinam Aristotelis, 4 Metaph., text. 3. Secundo, quia unitas formalis a parte rei existens non distinguitur ex natura rei ab unitate individuali, ut dictum est; ergo necesse est multiplicari in re ipsa, multiplicatis individuis, et unitatibus individualibus eorum; ergo nulla est unitas formalis in re ipsa communis multis rebus ejusdem naturæ. Probatur prima consequentia, quia, si unitas formalis et individualis ex natura rei non distinguuntur, ergo in unoquoque individuo, in Petro, verbi gratia, unitas formalis et individualis ejus in re non distinguuntur; ergo distinguuntur ab unitate formali et individuali Pauli; quia, hoc ipso quod unitas formalis Petri in re est omnino idem cum unitate individuali ejusdem, necesse est distingui ab unitate individuali Pauli, quia non potest in re esse idem cum rebus omnino distinctis, et quodammodo oppositis. Tertio, nam quicquid a parte rei existit, singulare est, et consequenter incommunicabile seu non commune pluribus inferioribus, ut ostensum est disputatione præcedente, sectione 1, et dicetur etiam sectione sequente; sed hæc unitas realis est, et suo modo a parte rei existit, ut declara-

tum est; ergo est singularis; ergo non est in re ipsa communis. Patet ultima consequentia, quia, quod est singulare, est proprium alicujus individui, et ideo non potest esse commune multis, et propterea talis communitas requirit abstractionem ab omnibus individuis, quæ non potest rebus realiter convenire, sed tantum per intellectum.

12. Atque ex his sequitur primo, quamvis unumquodque individuum a parte rei sit formaliter unum absque mentis cogitatione, tamen plura individua, quæ dicuntur esse ejusdem naturæ, non esse unum quid vera unitate, quæ sit in rebus, sed solum vel fundamentaliter, vel per intellectum. Ac propterea Aristoteles quandocumque dicit plura esse unum essentia seu ratione formali, eam unitatem explicat per ordinem ad intellectum, scilicet, quia sub una ratione vel definitione concipiuntur, ut patet 5 Met., c. 6, text. 11, et l. 10, in principio. Et D. Thomas, de Ente et essentia, c. 4, hoc sensu dixit, naturam de se non habere unitatem communem, quia alias singularis fieri non posset. Secundo sequitur, aliud esse loqui de unitate formali, aliud de communitate ejusdem unitatis; nam unitas est in rebus, ut declaratum est; communitas autem proprie et in rigore non est in rebus, quia nulla unitas, quæ in re existit, communis est, ut ostendimus; sed est in rebus singularibus quædam similitudo in suis unitatibus formalibus, in qua fundatur communitas quam intellectus attribuere potest tali naturæ ut a se conceptæ, quæ similitudo non est proprie unitas, quia non dicit divisionem entitatum in quibus fundatur, sed solum convenientiam, seu relationem, aut co-existentiam utriusque.

Solvuntur fundamenta prioris opinionis.

13. Ad primum prioris opinionis fundamentum respondetur, Aristotelem inter modos unius numerasse unitatem genericam et specificam, vel propter unitatem formalem, quam dicunt in singulis rebus in quibus existunt, vel quia sunt aliquo modo fundamentaliter in rebus, ut postea declarabimus; et hoc modo dicuntur plures res esse ejusdem naturæ, vel identitate rationis, vel in fundamentali unitate, quæ in similitudine consistit. Unde dicitur ad secundum, ut natura possit defini, hanc unitatem sufficere, quia definitio proprie non est in rebus, sed in ratione; et ideo non est una definitio communis, nisi quatenus mens concipit aliquid ut commune, sepa-

rando illud a quolibet singulari, ad quod satis est unitas formalis, quam natura habet in quolibet individuo cum similitudine omnium talium unitatum inter se, nam inde fit ut intellectus uno conceptu communi illam rationem formalem concipiat ac definiat. Unde, cum dicitur natura non habere ab intellectu, quod definibilis sit, dicendum est id esse verum fundamentaliter et remote, non autem proxime, vel (quod perinde est) id esse verum, quoad essentiam quæ definitione explicatur, illa enim in rebus antecedit, non vero quoad conditionem quam requirit ut a nobis definiatur, quæ est communitas; hanc enim habet solum per cogitationem mentis.

14. Ad tertium dicitur primo concludere, naturam ex se habere unitatem formalem, non vero communitatem ejusdem formalis unitatis. Unde unitatem habet prorsus inseparabilem, communitatem autem minime, nam in singulis individuis natura est una formaliter, non tamen est communis, neque indifferens ad plures, sed in unoquoque est singularis, et propria ejus effecta. Quocirca, cum dicitur naturam ex se ita esse formaliter indivisam, ut repugnet illi formaliter dividi, æquivocum id esse potest, nam vel est sensus, naturam, quæ sic est formaliter una, non esse ulterius divisibilem per differentias formales et essentielles; et in hoc sensu in naturis genericis simpliciter falsum est; habet enim natura generica suam formalem unitatem, et nihilominus formaliter divisibilis est per differentias específicas. In naturis autem specificis est quidem id verum, nihil tamen refert ad id, de quo agimus; nam, licet natura specifica non sit ultra divisibilis per differentias essentielles, est tamen divisibilis per differentias individuales, et in unoquoque individuo habet suam unitatem formalem, distinctam ab ea quam habet in aliis, et hoc satis est ut talis unitas in re communis esse non possit. Vel est sensus, naturam ita esse ex se indivisam, ut ei repugnet omnis divisio seu multiplicatio suæ unitatis formalis; et hoc sensu assumptio est simpliciter falsa, etiam in naturis specificis. Quia, sicut supra dicebamus, quamvis in individuis non sit divisio seu distinctio essentialis, esse tamen divisionem seu distinctionem essentialium, ita dicendum est in præsentia, quamvis individua ejusdem speciei simpliciter non dicantur differre formaliter, nihilominus habere distinctas unitates formales singulis proprias. Nam distingui essentialiter vel formaliter non solum significat

habere distinctam essentiam seu formam, sed etiam habere secundum eam dissimilitudinem, et disconvenientiam, atque adeo distingui non tantum secundum rem, sed etiam secundum communem rationem et definitionem, quam mens potest fabricare. Habere autem distinctam essentiam seu unitatem formalem, solum dicit distinctionem entitativam et realem, quomodo, sicut Petrus habet distinctam humanitatem a Paulo, ita etiam habet distinctam essentiam, et distinctam unitatem formalem, quamvis in ea sint similes. Naturæ ergo, quæ ex se dicitur formaliter una, non repugnat secundum eam unitatem multiplicari in multis, et in singulis habere illam unitatem incommunicabilem et consequenter distinctam ab aliis, sed solum repugnat dissimilitudo, seu disconvenientia secundum eam rationem, id est, quod ea, quæ participant illam unitatem formalem, in ea non sint similes et inter se convenientes.

15. Ad quartum cum confirmatione eadem est responsio; probat enim naturam communem habere ex se unitatem formalem, secundum quam una natura specifica differt formaliter et specialiter ab alia, non tamen probat, eam unitatem formalem esse in re ipsa communem, nisi secundum similitudinem vel convenientiam, ut declaratum est. Et eodem fere modo respondetur ad argumenta quibus ultimo loco probatur, quod hæc unitas formalis sit in re communis; ita enim est communis, sicut ipsa natura, cujus est unitas. Natura autem non est communis secundum rem, sed secundum rationem vel fundamentalem similitudinem, ut sæpe tactum est, et sequente sectione ex professo dicitur. Eodem ergo modo est communis unitas formalis, quæ in re dividitur in plures unitates formales, quarum quælibet est in se indivisa formaliter, inter se vero, seu una ab altera, non sunt in re formaliter indivisæ, nisi secundum similitudinem et convenientiam, ratione cujus non dicuntur simpliciter et proprie formaliter distinctæ, ut dictum est, sed sunt unitates formales distinctæ entitative, seu individualiter. Hæc enim duo non repugnant, scilicet, ipsasmet unitates formales multiplicari, et non multiplicari formaliter, sed materialiter, seu in individuo; ipsa enim unitas formalis in unoquoque individuo singularis est et individua, quamvis id non habeat ex vi unitatis formalis, sed ex differentia individuali. Fatemur igitur omnem unitatem formalem, prout est in re, esse individuum

et singularem, differre tamen nihilominus secundum rationem ab unitate individuali, quia unitas formalis per se et ex proprio conceptu solum dicit indivisionem in prædicatis essentialibus; unitas vero individua dicit indivisionem in ipsa entitate. Unde unitas formalis dicit in re fundamentum similitudinis cum alia re ejusdem naturæ; unitas autem individualis dicit absolute et simpliciter fundamentum distinctionis; ac denique unitas formalis dicit fundamentum communicabilitatis saltem secundum rationem; unitas autem individualis dicit omnimodam incommunicabilitatem, tam secundum rem quam secundum rationem.

SECTIO II.

An unitas universalis naturæ distinctæ a formali sit in rebus actu ante mentis operationem.

1. *Res, quæ universales denominantur, vere in re existunt.* — Principio statuendum est naturas illas, quas nos universales et communes denominamus, reales esse, et in rebus ipsis vere existere; non enim eas mente fingimus, sed apprehendimus potius, easque in rebus esse intelligimus, et de illis sic conceptis definitiones tradimus, demonstrationes efficimus, et scientiam inquirimus. Sic Aristoteles, 1 Metaph., c. 6, et lib. 4, c. 5, reprehendit Heraclitum et Cratylum, quod dicerent in rebus nihil esse præter singularia. Et 7 Metaphys., text. 56, tradit universalialia non esse a rebus separata, et text. 37 et 53 ait definitiones dari de rebus universalibus, et 1 Poster., text. 5, 11, 33, 39, 43, dicit scientiam esse de universalibus, quæ in singularibus existunt, et ab illis abstrahuntur; et idem habet 1 Metaph., cap. 1. Et eodem sensu, 1 de Interp., cap. 5, dicit rerum alias esse universales, alias singulares. Et in hoc omnes Philosophi et Aristotelis interpretes conveniunt, Nominalibus exceptis, qui voces solum aiunt esse universales in significando, et conceptus universales in representando, et circa hos proxime versari definitiones et scientias, ut videre licet in Oeham, in 1, distinct. 2, quæst. 4, et Quodlib. 5, quæst. 12 et 13; et Gabr., in 1, distinct. 7, q. 7 et 8; quos late impugnat Fonseca, lib. 5, cap. 28, q. 2. Et merito reprehendendi sunt quoad aliquos loquendi modos, nam in re fortasse non dissident a vera sententia; nam eorum rationes huc solum tendunt, ut probent universalitatem non esse in rebus, sed convenire illis prout sunt obiective in intellectu, seu per denomina-

tionem ab aliquo opere intellectus, quod verum est, ut infra dicam. Et ideo in referendis et solvendis eorum argumentis non est quod immoremur; nam ea nihil omnino obstant quominus verum sit naturas, quæ denominantur universales, in singularibus esse, ipsaque singularia habere inter se aliquid in quo conveniant, vel similia sint, et aliquid in quo differant, seu distinguantur. Unde falso negant demonstrationes aut definitiones dari de rebus, quia scientiæ non sunt de nominibus et conceptibus formalibus nostris, sed directe de rebus seu conceptibus objectivis. Quapropter, licet denominatio universalitatis rebus proveniat ex conceptibus, tamen res sic denominatæ reales sunt, et in rebus existunt.

2. *Universalialia in re non sunt a singularibus separata.* — Secundo supponendum est, has res, vel naturas, quas nos universales denominamus, non esse realiter separatas a rebus singularibus; quia, ut supra demonstratum est, omnis res, quæ existit, necessario est singularis et individua; apertamque involvit repugnantiam, quod existat homo, verbi gratia, ab omnibus singularibus hominibus realiter separatus, et sit universalis respectu omnium illorum. Nam, si est separatus, non est in illis intrinsece et essentialiter; si autem est universalis, esse debet in illis intrinsece et essentialiter, quia hoc est de ratione talis universalis; neque vero simul esse potest separatus ab illis, et intrinsece in illis; quia hæc duo in re ipsa sumpta involvunt repugnantiam. Item, quia, vel homo ut sic est res distincta realiter a Petro, Paulo, etc., vel non est res distincta: si dicatur hoc secundum, hoc est quod intendimus; nam hoc sensu dicuntur universalialia non esse separata, quia non sunt res realiter distinctæ a singularibus, neque habent propriam entitatem, et realem unitatem distinctam ab illis; si vero dicatur primum, sequitur aperte hominem ut sic esse rem quamdam distinctam a Petro et Paulo, nam realis distinctio non potest intelligi, nisi inter res certas et determinatas; erit ergo illa res quidam homo distinctus a cæteris hominibus. Unde neque esse poterit de essentia illorum, neque poterit simul esse in omnibus illis. Item alioqui eadem ratione dandum esset animal separatum ab omnibus speciebus animalium, et vivens separatum ab omnibus generibus viventium, et sic de cæteris quidditativis prædicatis, quæ omnia sunt impossibilia, et inutilia prorsus,

quia neque ad scientiam, neque ad definitiones tradendas oportet hujusmodi idearum monstra confingere.

3. *Quo sensu Plato universalialia asseruerit separata.* — Quod adeo manifestum, ac per se notum est, ut multis incredibile videatur, Platonem docuisse contrarium eo sensu, quo 1 et 7 Metaph., et aliis locis Aristoteles illi attribuit, et latissime impugnat. Ita sensisse Eustratium et Simplicium refert D. Thomas, lib. 4 de Regim. Princip., c. 4; et in particulari agens de ideis Augustin., lib. 83 Quæst., q. 46; et lib. 7 de Civit., c. 28, declarat Platonem fuisse locutum de ideis quæ sunt in mente divina; quod etiam sentit Seneca, lib. 8, epist. 66. Imo ab ipso Platone, in Parmenide et Timæo, id significari videtur. Legatur Engub., lib. 1 de Peren. Philosoph., c. 10. Quod si ita est, consequenter dicendum est Platonem non posuisse ideas propter modum nostrum concipiendi, definiendi, aut sciendi res in universali; ad hoc enim nihil conferunt ideæ, prout sunt in mente Dei; quia nec nos illas concipimus, aut definimus; et si per impossibile non essent tales ideæ, possent eodem modo universalialia a nobis concipi ac defini. Sed ponuntur hujusmodi ideæ, ut sint prima exemplaria horum inferiorum, et in ea influant tanquam primum et immutabile principium in suo genere; de quibus ideis sub hac consideratione tractatur a Theologis, in 1, d. 36, cum D. Thoma, 1 par., q. 45, et inferius tractando de causis aliquid attingemus. Sed, quicquid sit de mente Platonis, hæc consideratio nihil ad præsens institutum refert, quia non agimus de universali, quod vocant in causando, sive per modum efficientis, sive per modum exemplaris, sed de universali in essendo, seu prædicando.

Sensus quæstionis, et variae opiniones.

4. His ergo suppositis, quæstio superest an natura, quæ universalis denominatur, quamvis sit in rebus singularibus, nihilominus ex se habeat sufficientem unitatem ob quam universalis denominetur, ita ut non solum natura universalis, sed etiam universalitas ejus in rebus sit. Tres in hac re versantur opiniones. Prima est, naturam ita habere ex se et per se aliquam universalitatem, ut etiam realiter existens in ipsis individuis eam retineat, actuque universalis sit, quam opinionem defendit late Joan. Monlorius, speciali disputatione de hac re, c. 5 et 6, et communiter tribuitur Scoto, in 2, d. 3, q. 1, et 7 Metaph.,

q. 18, ubi Anton. Andreas, q. 16, illam defendit. Quamvis Scot., in prædicta distinctione, potius ita loquatur ut simpliciter neget universale in actu esse in rebus; solumque videtur admittere universale aptitudine seu potentia, quod Aristoteles et omnes concedunt. Quapropter in exponenda Scoti sententia varii sunt ejus discipuli, ut Fonseca infra citandus late tractat, ubi etiam ipse, sicut et alii, eum conatur in suam sententiam adducere. Sed, ne in æquivoco laboremus, oportet hos terminos, *universale in actu*, et *universale in potentia*, declarare.

5. Itaque si per universale in actu intelligatur natura ab omni individuatione abstracta, quæ concipitur per modum unius entis indivisi, et communis multis, et habentis proximam aptitudinem, ut de illis prædicetur, sic per se notum est universale in actu ut sic non esse in rebus; et hoc modo explicuit hanc universalitatem Scotus supra, et eodem loquitur Aristoteles, cum negat contra Platonem dari universale in rebus, scilicet universaliter subsistens, et ab omni singulari, et individua contractione separatum. Datur ergo hoc universale solum per intellectum, ut sectione sequente declarabimus. Rursus, si universale in potentia dicatur, quicquid non habet actualem universalitatem dicto modo explicatam, præbet autem intellectui fundamentum, ut illam possit concipere aut fingere, sic etiam certum est dari in rebus universalitatem in potentia, quia datur in eis aliquod fundamentum abstractionis, seu conceptionis universalis, quam intellectus facit. Sed quale est hoc fundamentum? In hoc est enim punctus controversiæ. Opinio igitur citata affirmat, fundamentum hoc esse universalitatem quamdam, quæ ex se et realiter convenit naturæ, ut est prior natura suis inferioribus contrahentibus ipsam. Nam, licet in re non sit separata ab eis, tamen revera est communis omnibus illis secundum eandem rationem et unitatem formalem. Et ita hæc universalitas, licet respectu prioris dicatur aptitudinalis seu fundamentalis, tamen, respectu singularitatis, seu individuationis naturæ, est vera, realis et actualis universalitas, quæ ab unitate formali solum in hoc differt, quod ultra negationem divisionis in se dicit indifferentiam et communitatem ad multa.

6. Sic igitur declarata opinio probatur primo, quia natura, verbi gratia, humana, de se habet unitatem formalem, ut dictum est; habet etiam de se, quod sit communicabilis